

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 16/2013 rd

Nationell energi- och klimatstrategi: Statsrå- dets redogörelse till riksdagen den 20 mars 2013

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 april 2013 statsrå-
dets redogörelse om en nationell energi- och kli-
matstrategi (SRR 2/2013 rd) för beredning till
ekonomiutskottet och bestämde samtidigt att
miljöutskottet ska lämna utlåtande i ärendet till
ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- näringsminister Jan Vapaavuori, arbets- och näringsministeriet
- miljöråd Magnus Cederlöf, regionplaneringsråd Ulla Koski och överinspektör Pirkko Heikinheimo, miljöministeriet
- miljödirektör Veikko Marttila, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Saara Jääskeläinen, kommunikationsministeriet
- överdirektör Esa Härmälä och industriråd Peteri Kuuva, arbets- och näringsministeriet
- forskare Antto Vihma, Utrikespolitiska institutet
- professor Sanna Syri, Aalto-universitetet
- professor Peter Lund, Aalto-universitets tekniska högskola
- direktör Mikael Hildén, Finlands miljöcentral
- professor Antti Asikainen, Skogsforskningsinstitutet
- forskarprofessor Ilkka Savolainen, Teknologiska forskningscentralen VTT

- ledande expert Karoliina Auvinen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet (Sitra)
- programchef Kari Herlevi, Tekes - utvecklingscentralen för teknologi och innovationer
- verkställande direktör Jouko Kinnunen, Motiva Oy
- chef för samhällsrelationer Seppo Loikkanen, Neste Oil Abp
- energiingenjör Kalevi Luoma, Finlands Kommunförbund
- expert Kati Ruohomäki, Finlands näringsliv rf
- direktör Jukka Leskelä, Finsk Energiindustri rf
- energichef Jouni Punnonen, Skogsindustrin rf
- gruppchef Martti Kätkä, Teknologiindustrin rf
- verkställande direktör Helena Vänskä, Oljebranschens Centralförbund rf
- branschchef Tage Fredriksson och branschchef Jouko Rämö, Bioenergia ry
- vice ordförande Esa Salokorpi, Suomen Bio-kaasuyhdistys ry
- energiansvarig Kaisa-Reeta Koskinen, Greenpeace Pohjola rf
- ombudsman Ilpo Mattila, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- skyddsexpert Hanna Hakko, Finlands naturskyddsförbund rf
- organisationschef Heidi Paalatie, Finska vindkraftsföreningen rf.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Forskningscentralen för jordbruk och livs-
medelsekonomi

— ASPO Finland - Association for the Study
of Peak Oil and Gas.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Den nationella energi- och klimatstrategin av den 20 mars 2013 har karakteriserats som en uppdatering av 2008 års strategi och är avsedd att säkerställa att målen för 2020 uppnås och bana väg för de långsiktiga målen.

Utskottet noterar inledningsvis att målen för 2020 sannolikt kommer att nås, vilket är utmärkt, men också nödvändigt för systematiska framsteg mot det långsiktiga målet, utsläppsminskningar på minst 80 procent. Enligt scenarierna ska Finlands utsläppsminskningar utifrån gällande beslut från och med 2025 följa en utvecklingslinje som leder till en minskning på 80 procent fram till 2050. Strategin tar inte ställning till vilka ytterligare åtgärder som krävs efter 2025 för att utsläppen ska fortsätta minska enligt en linjär bana och nå det mål på 80–95 procent som Europeiska rådet har ställt upp för 2050.

Enligt redogörelsen kan målen för minskning av utsläppen hos de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter (den icke-handlande sektorn) eventuellt uppfyllas med hjälp av de redan beslutade nationella åtgärderna, förutsatt att man inom EU når en överenskommelse där Finland kan vara nöjd med ersättningen för den slopade kompensation för kostnaderna för minskad avskogning som det avtalades om i Durban. Målet för förnybar energi, 38 procent, ser enligt bedömningarna ut att uppnås, likaså det riktgivande målet för effektiviserad energiförbrukning enligt energitjänstedirektivet. Det verkar som om det allmänna målet för energisparandet kommer att uppnås i fråga om elenergi (5 TWh av slutförbrukningen), men inte helt i fråga om övriga energiformer, och målet

för slutförbrukningen på 310 TWh kommer därmed eventuellt inte att uppnås. Målen för säkerställande av självförsörjningen i fråga om eltillförsel kan förmodligen uppnås enligt planerna, men grundar sig när det gäller 2020-talet på att de kärnkraftsreaktorer som beviljats princip tillstånd kan tas i drift och att småskalig eller annars diversifierad energiproduktion blir mer allmän.

Globala omvälvningar på energimarknaden

Det bör påpekas att även om det är fråga om en uppdatering av strategin fram till år 2020 och inte en mer långsiktig strategi har det skett två stora förändringar på den globala energimarknaden under det senaste decenniet: dels sker konsumtionsökningen i de framväxande ekonomierna, dels har icke-traditionella kolväten (skiffergas och skifferolja) och kondenserad naturgas gjort sitt inträde på marknaden. De framväxande ekonomierna i Asien står redan nu för över hälften av den globala energiförbrukningen, och konsumtionsökningen förskjuts allt tydligare mot Asien.

Enligt en uppskattning som Internationella energiorganet IEA gjort väntas de förnybara energikällornas andel av världens elproduktion uppgå till en tredjedel 2035, tack vare de sjunkande teknikpriserna, de stigande priserna på fossil energi och energistöden. IEA uppskattar att stöden till förnybara energikällor kommer att stiga från nuvarande 88 miljarder dollar till 240 miljarder dollar globalt, medan stöden till fossila bränslen uppskattades till 523 miljarder dollar år 2011.

De sjunkande produktionskostnaderna har bidragit till att många nya olje- och gasfyndigheter har kunnat exploateras, särskilt i Förenta staterna. Det har i synnerhet sänkt priset på natur-

gas, samtidigt som energipriset i Europa har förblivit högt. Tack vare skiffergasen är Förenta staterna i praktiken självförsörjande på naturgas. Den teknik som används vid avskiljningen av skiffergas kan nu också utnyttjas i oljeproduktionen. Enligt IEA:s senaste prognos kommer Förenta staternas oljeproduktion att öka med 40 procent fram till 2017, vilket i så fall gör landet till världens största oljeproducent. I Europa har till exempel Tysklands beslut att avstå från kärnkraft en betydande inverkan på behovet av investeringar i förnybar energi. Den ökade produktionen från nya energikällor, såsom skiffergas, har i Förenta staterna lett till minskad användning av stenkolk inom landet, men samtidigt har stenkolsexporten ökat — även till EU-länderna. I värsta fall kan användningen av stenkolk i EU rentav öka. Tidigare har stenkolens andel i elproduktionen stadigt minskat i EU-länderna.

I IEA:s publikation *World Energy Outlook 2012* poängteras den stora förändringen på energimarknaden och det faktum att inte ett enda land har immunitet eller kan skydda sig mot förändringen. Alla strävanden att åstadkomma hållbara strukturer har hittills misslyckats på den globala energimarknaden. Också målen för energieffektivitet har till stor del förblivit ouppnådda. För närvarande produceras över 80 procent av världens energibehov med fossila bränslen. Under det senaste decenniet har 85 procent av ökningen i energiförbrukningen producerats med stenkolk, olja och gas. Stenkolsproduktionen nära nog fördubblades under perioden 1990—2011. Största delen av denna ökning skedde i utvecklingsländerna, där man fortfarande investerar i stenkolskraftverk. I industriländerna har investeringarna i sten- och brunkolk däremot minskat.

Skiffergasen har främst lokal betydelse, eftersom gastransport höjer priset avsevärt. Den kan däremot ha stor inverkan på energipriserna, eftersom den sänker den regionala efterfrågan på stenkolk. Lägre energipriser kan bromsa investeringarna i energieffektivitet och förnybara energikällor och minska de kommersiella aktörernas intresse för utveckling och ibruktage av till

exempel teknik för avskiljning och lagring av koldioxid (CCS).

Strategiuppdaterings perspektiv

De ursprungliga premisserna till trots innehåller strategin tre mera långtgående målsättningar. Det konstateras för det första att målen bör ligga i linje med det allmänna målet att begränsa uppvärmningen av klimatet till två grader och att förberedelser görs inför diskussionen om uppställningen av utsläppsmål för 2030. För det andra fastställs det att tre separata mål på EU-nivå förhindrar optimering av åtgärderna (utsläppsminskningar, förnybar energi och energieffektivitet), och därför leder ett enda mål för utsläppsminskningar troligen till den bästa kostnadseffektiviteten. Det konstateras visserligen också att ett mål för förnybar energi som uppställts av EU skulle innebära bättre förutsägbarhet ur investerarens och teknikutvecklarens synvinkel. För det tredje anses det att man i fortsättningen måste sträva efter en harmonisering av den lagstiftning som styr stödsystemen på EU-nivå och bättre kostnadseffektivitet. Enligt utskottets bedömning skulle ett mål för förnybar energi och ett energieffektivitetsmål vid sidan av ett mål för utsläppsminskning leda till bättre förutsägbarhet för investerarna, främja ett systemskifte inom energiproduktionen och gagna den finländska cleantech-sektorn.

Det är i princip förståeligt att strategiuppdateringen inte innefattar en granskning av de långsiktiga målen, utan att den görs i samband med färdplanen för målen på lång sikt. Regeringen har för avsikt att ta fram en separat långsiktig färdplan mot år 2050 så att den kan behandlas av riksdagen våren 2014.

Trots det anser utskottet att redogörelsen inte i tillräcklig utsträckning för fram omvälvningarna på den globala energimarknaden, som kan leda till att handlingsramarna förändras väsentligt också på kort tid, senast på 2020-talet. Det kan också vara problematiskt att den beredningsprocess i EU som gäller målen för energi- och klimatpolitiken fram till 2030 har inletts och att

vi redan borde ha beredskap att ge riktlinjer för den.

Med hänsyn till omvälvningarna på energimarknaden vore det motiverat att dessa osäkerhetsfaktorer erkänns redan i den kortsiktiga strategin och att dessa faktorer utvärderas och alternativa framtidsscenarier analyseras. Utvärderingen bör exempelvis ske så att vi nu inte förbinder oss vid åtaganden som låser vårt energisystem vid stela strukturer för lång tid framöver.

Utskottet understryker att energi- och klimatfrågorna utgör ett så viktigt politikområde att deras beredning måste vara så öppen som möjligt. Också bakgrundsmaterialet måste vara allmänt tillgängligt och gå att kommentera. En öppen process är särskilt viktigt med tanke på den långsiktiga färdplanen. Som underlag för detta arbete bör man också ta fram särskilda scenarier baserade på olika utvecklingstrender, och materialet ska vara fritt tillgängligt. Beredningen ska ske utifrån en så bred bas som möjligt och ta hänsyn till att planeringsperspektivet för färdplanen ska omfatta mera än en regeringsperiod, till och med mera än en generation.

Utskottet vill påskynda arbetet med färdplanen mot 2050. Beredningen bör ske utifrån ambitiösa mål och granskningar av olika scenarier, och den bör vara öppen och beakta omvälvningarna på energimarknaden.

Målen för utsläppsminskningarna och deras kostnadseffektivitet

Även om Finland huvudsakligen ser ut att uppfylla sina mål för 2020, konstateras det även i redogörelsen att målet att minska utsläppen med minst 80 procent förutsätter att man småningom överger basscenariot till förmån för en mera ambitiös utvecklingsväg.

Enligt redogörelsen har flera utredningar gjorts för att bedöma konsekvenserna av att målet för utsläppsminskningarna höjs till 30 procent 2020. Utgångspunkten har varit att målen blir strängare inom såväl den handlande sektorn som den icke-handlande sektorn. Enligt uppskattningar kommer målen för utsläppsminskningar inom den icke-handlande sektorn därmed

att skärpas från -16 till -23 procent. Det kommer inte att räcka med någon enskild åtgärd eller politik för att nå ett sådant mål på ett kostnadseffektivt sätt, utan det kommer att krävas åtgärder på alla områden.

Ett strängare mål kommer att försvaga den ekonomiska konkurrenskraften i såväl Finland som de övriga EU-länderna i förhållande till tredjeländer, såvida inte dessa vidtar motsvarande åtgärder. Enligt kommissionens kalkyler kommer totalproduktionen i EU att vara cirka 0,5 procent lägre år 2020, medan verkningarna av en ensidig skärpning från Finlands sida skulle bli 0,4 procent. Utskottet påpekar att verkningarna för vår konkurrenskraft enligt kommissionens kalkyler åtminstone inte skulle bli större än för hela EU.

I EU:s grönbok om de klimat- och energipolitiska ramarna för 2030 understryks det att ramarna 2030 bör vara tillräckligt ambitiösa med tanke på uppnåendet av de långsiktiga målen, men hänsyn bör tas till följderna av den ekonomiska krisen och utvecklingen på energimarknaden, inklusive utvecklingstrenderna när det gäller förnybara energikällor, skiffergas och kärnkraft. Man räknar med att utsläppen fram till 2030 minskat med 40 procent jämfört med 1990 års nivå, att andelen förnybar energi är större, att energieffektiviteten förbättrats och att infrastrukturen är intelligentare. De grundläggande frågor som lyfts fram i grönboken är vilket slag av mål man ska ställa upp, deras karaktär och nivå samt hur de påverkar varandra.

Enligt EU:s så kallade koldioxidsnåla färdplan ska unionen vara beredd att fram till 2050 minska sina egna utsläpp med minst 80 procent jämfört med 1990. Kommissionen har med hjälp av modeller gjort en omfattande analys som innefattar flera möjliga scenarier för hur detta kunde genomföras. Enligt analysen av de olika scenarierna är det möjligt för EU att i förhållande till 1990 års nivå på ett kostnadseffektivt sätt minska utsläppen med cirka 40 procent fram till 2030 och med cirka 60 procent fram till 2040. Kommissionen föreslår dessutom utsläppsminskningar på 25 procent fram till 2020. Det råder fortfarande inte enighet om kommissio-

nens slutsatser, och kommissionen fortsätter att utreda frågan.

Utskottet vill påminna om att kostnaderna för att minska utsläppen i allmänhet bedömts vara betydligt lägre än de förluster som följer av en okontrollerad global uppvärmning. Även om de utsläpp EU är orsaken till, för att inte tala om de som Finland är orsaken till, inte är avgörande för att lösa problemet, måste även vårt land förbinda sig att försöka hålla tvågradersmålet. Klimatpolitiken ska också ses som en möjlighet att vända den utmaning omvälvningarna i energiproduktionen utgör till en möjlighet för konkurrenskraften och en hållbar tillväxt. Att skjuta upp ytterligare utsläppsminskningar till en senare tidpunkt bromsar förmodligen investeringarna i ren teknik, vilket i sin tur leder till sämre förutsättningar för konkurrenskraften.

Ett praktiskt exempel på lyckade insatser är de utsläppsminskningar som åstadkommit inom ramen för projektet Kolneutrala kommuner (Hinku). De kommuner som deltar i projektet har minskat sina utsläpp av växthusgaser väsentligt, framför allt med hjälp av ökad energieffektivitet och förnybar energi och i samarbete med näringslivet, experter och kommuninvånare. Målet är att utsläppen av växthusgaser ska minska med 80 procent redan fram till 2030. Projektet har visat att man med rätt små resurser märkbart kan påskynda stävandet av klimatförändringen på kommunnivå på ett sätt vars ekonomiska och sociala fördelar är obestridliga, samtidigt som man lyckats skapa nya utsikter för tillväxt inom det lokala näringslivet.

Klimatpanelen konstaterar i sin senaste rapport att utsläppen inom den handlande sektorn visserligen har sjunkit under det tak som sattes, men att priset på utsläppsrätter inte styr investeringarna till koldioxidsnål produktion, och att priset för att främja sådan produktion nu är högt eftersom detta i allmänhet sker antingen med statlig budgetfinansiering eller i form av tillägg till (små)konsumenternas elräkningar. I dag uppmuntrar utsläppshandeln till utsläppssänkande åtgärder som kostar cirka 3 euro/ton CO₂. Detta innebär att priset på utsläppsrätter i praktiken har betydelse endast i ytterst sällsynta fall, dvs.

åtgärderna vidtas inte på marknadsvillkor. Inom den icke-handlande sektorn genomförs åtgärder som kostar upp till omkring 50–60 euro/ton CO₂. Att öka användningen av flytande biobränslen på transportområdet är en åtgärd som kostar betydligt mer. I en situation där utsläppsrätterna är billiga stöder överlappande styrning inte heller på ett konsekvent sätt mångsidig teknisk utveckling och exportmöjligheter som skulle stävja klimatförändringen.

Utskottet är ense med klimatpanelen om att tillgången till utsläppsrätter bör minska för att högre priser ska styra den handlande sektorns åtgärder. Det stränga målet för utsläppsminskningar inom den sektorn fram till 2030 räcker inte i sig för att styra den icke-handlande sektorn och markanvändningssektorerna, såsom byggsektorn och trafiksektorn, utan dessa behöver även egna styrmedel. Konkurrenskraften för energiintensiv industri på den globala marknaden kan utgöra ett problem om priserna för utsläppsrätter stiger, och detta bör även i fortsättningen beaktas bland annat vid den inledande utdelningen av utsläppsrätter, men på ett annat sätt än hittills så att den allmänna prisnivån på utsläppsrätter inte sänks genom stödåtgärder.

Klimatpanelen motiverar de separata, kompletterande målen med att de förenklar den långsiktiga politiska miljön för genomförandet av de stora strukturella förändringar som klimatmålen kräver. De kompletterande målen kan också aktivera nya aktörer utöver aktörerna inom utsläppshandeln. Åtgärderna för att minska utsläppen från till exempel trafiken är i allmänhet ganska kostsamma, och strukturella förändringar kräver särskilda åtgärder. Det finns inte några forskningsresultat när det gäller hur ett system med två olika, överlappande syften (utsläppshandel och särskilda skyldigheter) ska regleras. Om andra styrmedel är i bruk vid sidan av utsläppshandeln, ska de införas samtidigt och så att utsläppskvoten inom utsläppshandeln är tillräckligt sträng; den utsläppsminskande verkan som andra styrmedel har ska med andra ord dras ifrån utsläppskvoten.

Utskottet understryker att det är viktigt att börja följa en utvecklingsväg i riktning mot må-

len för 2050 i ett så tidigt skede som möjligt. Det är viktigt också för näringslivet att besluten är så förutsägbara som möjligt och att politiken är konsekvent. När man väl fått den ökande energiförbrukningen att stanna av och börja minska bör man se till att energieffektiviteten förbättras och att utsläppssnåla strukturer skapas. Om utsläppsminskningarna koncentreras till början av perioden kan man effektivare förhindra att man låser sig vid användningen av kol, dvs. investerar i strukturer som innebär höga utsläpp i flera årtionden. För att vi ska kunna utnyttja möjligheterna på exportmarknaden krävs det djärva och konkreta nationella mål som skapar efterfrågan på hemmamarknaden och därmed ger en referensram för den internationella marknaden.

Bättre energieffektivitet

I och med genomförandet av EU:s direktiv om energieffektivitet har ett flertal tillägg i anslutning till energieffektivitet tagits in i den uppdaterade strategin. Finland genomför direktivet genom att utarbeta en lag om energieffektivitet och en nationell åtgärdsplan för energieffektivitet i enlighet med direktivet. Dessutom utarbetas bland annat en långsiktig strategi för att förbättra byggnaders energiprestanda och en energisparplan för den centrala statsförvaltningens byggnader, vidareutvecklas energieffektivitetsplanerna i kommunerna och utreds möjligheterna att införa ett kvotpliktsystem för energibolagen. Man har också för avsikt att främja uppkomsten och tillväxten av internationell affärsverksamhet kring energieffektivitet.

Enligt IEA:s bedömning har merparten av den globala potentialen för energieffektivitet fortfarande inte utnyttjats. IEA understryker att det genom små insatser och incitament är möjligt att åstadkomma kostnadseffektiva energieffektivitetsåtgärder som är av stor betydelse för efterfrågan på energi, utsläppen av växthusgaser och miljön. IEA rekommenderar att energieffektivitet lyfts fram som ett konkret mål genom att man med olika medel stöder lönsamma energieffektivitetsåtgärder och även uppföljning och verifie-

ring av åtgärderna för att konkretisera deras effekter.

Enligt IEA:s beräkningar kan EU:s totala förbrukning av primärenergi 2050 vara 30 procent mindre än 2005. Importen av olja och gas kommer då att ha minskat med hälften jämfört med nuläget, vilket minskar de negativa effekterna av eventuella chockhöjningar av priserna väsentligt. Vidare kan egna förnybara källor då leverera energi till en stor del av förbrukningen. Om åtgärderna inte vidtas kan räkningen för importen av olja och gas däremot fördubblas jämfört med i dag, och alltså öka med 400 miljarder euro om året fram till 2050, vilket motsvarar 3 procent av nuvarande BNP.

Utskottet vill framhålla den centrala roll bättre ekoeffektivitet spelar för uppnåendet av målen för utsläppsminskningarna. Genom bättre ekoeffektivitet kan man åstadkomma de nödvändiga utsläppsminskningarna av växthusgaser på det sätt som är mest hållbart och kostnadseffektivt för miljön och närma sig det uppställda målet för ett utsläppssnålt samhälle. Bättre energieffektivitet ger också bättre konkurrenskraft och främjar i sig uppnåendet av självförsörjningsmålet.

Åtgärdspaketet för ren energi

Det är bra att man i samband med beredningen av strategin har gestaltat ett program för ren energi för tiden efter 2020 i syfte att skapa jämvikt i Finlands bytesbalans. Detta ska ske genom en satsning på inhemsk utsläppsfri produktion av energi i stället för importerad energi, skapandet av tiotusentals nya arbetstillfällen kring energiklustret och minskade växthusgasutsläpp, och åtgärderna ska från och med 2025 ta oss in på en utvecklingslinje som förverkligar scenariot om minst 80 procent mindre utsläpp år 2050. Enligt programmet ska det i Finland skapas en pionjärmarknad för ren energi samt kompetenskluster och referensobjekt inom energi- och miljösektorn.

Enligt åtgärdspaketet för ren energi ska användningen av stenkolkraftverk ersättas av i huvudsak kärnkraft och vindkraft. Användningen

av torv för energiutvinning minskas dessutom med en tredjedel och 10 procent av naturgasen ska i mån av möjlighet ersättas med energiutvinning baserad på biomassa. Målet är att även minska användningen av mineralolja med 20 procent. För att programmet ska kunna genomföras krävs det enligt uppskattningarna investeringar på cirka 20 miljarder euro. De största investeringsobjekten består av de kärnkraftverk som fått principföreläggning, bioraffinaderier, en anläggning som framställer syntetisk naturgas och utbyggnad av vindkraften.

Det konstateras i strategin att den ökande användningen av vindkraft, solkraft och kärnkraft kräver att elsystemet är flexibelt och har sådan kapacitet som anpassar sig efter denna flexibilitet, men som endast används i liten utsträckning. Denna kapacitet täcker inte alltid de kostnader som den medför och är därför inte något lockande investeringsobjekt. Den enda lösning på problemet som presenteras i strategin är att öka förbrukningens förmåga att anpassa sig efter produktionen och att skapa förutsättningar för att bygga ut produktionskapaciteten på marknadsvillkor. I och med att smarta elmätare blir vanligare blir möjligheterna till flexibel elförbrukning i hushållen och vid eluppvärmning större. Enligt bakgrundsrapporten kommer största delen av elmätarna i Finland att vara utbytta före utgången av 2013. Dessutom kan industrianläggningar som förbrukar mycket el delvis utnyttja flexibiliteten. För närvarande omfattar systemet med en effektreserv för att säkerställa produktionskapaciteten 440 MW under vintermånaderna och cirka 400 MW under resten av året.

Enligt utskottets mening innebär den nämnda strukturella förändringen att reglerkraften behöver utökas väsentligt, en omständighet som inte har behandlats i tillräcklig utsträckning i redogörelsen. Den strukturella förändringen utgör också en grund för att förutsättningarna för kraftvärmeproduktionen ska kunna tryggas och befordras och för att småskalig produktion aktivt ska kunna främjas.

För att stenkolk ska kunna ersättas i kraftvärmeproduktionen i större omfattning krävs det att

nuvarande kraftverk, som är försedda med pulverförbränningspannor, antingen ersätts med kraftverk försedda med flerbränslepannor eller att extra investeringar görs i nuvarande pulverförbränningspannor. En märkbar utökning av användningen av förnybar energi grundar sig på en ökad användning av skogsflis i flerbränslepannor. Målet är 25 TWh. Enligt redogörelsen kommer användningen av skogsflis i flerbränslepannor att ersätta användningen av torv.

Utskottet understöder att användningen av skogsflis lyfts fram för att öka andelen förnybar energi och ersätta stenkolk i enlighet med målet. Tillvaratagandet av skogsflis och en fungerande transportkedja kräver ytterligare satsningar på logistik.

Också strategins riktlinjer om en planmässig minskning av torvanvändningen i energiproduktionen utan att den ersätts med stenkolk är värt att understödja. När de gamla kraftvärmeverken förnyas är det viktigt att man i fortsättningen investerar i anläggningar som inte kräver torv som blandbränsle. Det finns fortfarande tekniska, regionalekonomiska och självförsörjningsrelaterade skäl att använda torv. Vid torvupptagningen bör man förhindra de skadliga konsekvenserna för sjöarna och vattendragen mer effektivt genom att förlägga torvproduktionen i enlighet med statsrådets principbeslut om hållbart och ansvarsfullt nyttjande och skydd av myr- och torvmarker.

När det gäller utbyggnaden av vindkraften har ett produktionsmål på 9 TWh uppställts för 2025, även om också det nuvarande målet på 6 TWh kräver att olika hinder för bygginvesteringarna undanröjs. Konstateras bör att målet på 6 TWh enligt kalkylerna kräver byggandet av cirka 800 vindkraftverk, och målet på 9 TWh cirka 1 200 kraftverk. Utskottet är för en märkbar ökning av vindkraften och ställer sig bakom redogörelsens ståndpunkt att markanvändningen och planläggningen i anslutning till vindkraft kan underlättas genom att större vindkraftsparker byggs i stället för enskilda kraftverk. För att man ska finna lösningar på problemen när det gäller markanvändning och kunna beakta till exempel försvarsmaktens behov krävs det emellertid att

olika ministerier samarbetar aktivt också i fortsättningen. Erfarenheterna visar att lokalbefolkningens i högre grad accepterar att vindkraftverken placeras på området om också lokalsamfundet har möjligheter att dra nytta av den utbyggda vindkraften. Modeller från andra EU-länder, där vindkraften redan är långt utbyggd, bör utnyttjas för att nå målen på ett för invånarna tillfredsställande sätt.

En utökning av energiutvinningen ur avfall eftersträvas i enlighet med lagstiftningen om avfallshantering. En ökad återvinning av avfall ska enligt strategin integreras i den landskapsvisa planeringen. Enligt utskottets mening finns det en betydligt större potential för att minska utsläppen av växthusgaser inom avfallsåtervinningen. Genom att främja återvinningen kan man samtidigt spara naturtillgångar och främja vattenvården. Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi utreder till exempel för närvarande hur utsläppen av närsalter och växthusgaser ska kunna minskas och näringsämnen i hästgödsel ska kunna utnyttjas och återvinnas. Centralen studerar också hur gödseln kan komposteras och bioförgasas. Utskottet vill också påskynda strävandena att underlätta hanteringen och utnyttjandet av hästgödsel.

Om användningen av skogsbaserad bioenergi utökas märkbart ökar också trycket på miljön, särskilt med avseende på skyddet av naturens mångfald. Det är viktigt att följa den riktlinje i strategin enligt vilken en utökad användning av bioenergi ska ske på ett hållbart sätt och så, att målen för skyddet av naturens mångfald, vattenskyddet och det övriga miljöskyddet inte äventyras. EU-lagstiftning om hållbarhetskriterierna för bioenergi är under beredning, och träets koldioxidneutralitet måste vara en av premisserna i detta sammanhang. För Finlands vidkommande är det faktum att skogsbiomassa kan användas i framtiden viktigt med tanke på en ökad användning av förnybar energi, även om potentialen inte är oändlig, och även energi från vindkraft och solkraft kommer att inta en viktigare roll i fortsättningen. Bioekonomin erbjuder för närvarande vårt land en beaktansvärd möjlighet att utveckla också sin exportmarknad med hjälp av

innovationer och produktion baserad på biomassa.

Användningen av bioenergi ska riktas så att man får så stor nytta som möjligt av den. Det bör understrykas att man för att kunna utnyttja biomassa optimalt behöver noggrannare forskningsresultat. Vid sidan av optimalt nyttjande vill utskottet särskilt understryka betydelsen av en övergripande granskning av bioenergianvändningen för att dess hållbarhet ska säkerställas. Det konstateras också i redogörelsen att forskningsresultaten i fråga om miljöpåverkan av bioenergiproduktionen fortfarande är bristfälliga och att den påverkan olika energikällor står för också är olika. Man bör därför satsa på fortsatt forskning för att förebygga eventuell skadlig miljöpåverkan och negativa sociala konsekvenser.

Det är värt att notera att understöden för förnybar energi har haft betydande effekter som ekonomiskt stöd, men också genom att förankra ett miljömedvetet tänkande vid valet av bland annat uppvärmningssätt. Att understödet för ändrade uppvärmningssätt upphör bedöms i bakgrundsutredningen leda till att man kommer att ligga cirka 1 TWh från målet för användning av värmepumpar. Även om det inte är meningen att klimatpolitiken ska bygga på understöd, kan de ändå i initialskedet ha stor betydelse i förhållande till sin omfattning när det gäller att ändra verksamhetskulturen. Man ska därför inte underskatta den betydelse incitament och deras indirekta verkningar har för måluppfyllelsen.

Utveckling av affärsverksamhet kring miljöteknik (cleantech)

Det är enligt utskottet viktigt att utvecklingen av affärsverksamhet kring ren teknik ingår som ett separat tema i strategin. De utmaningar som klimatförändringen, vatten och avlopp samt avfallshantering och tillgången på råvaror innebär har sammantagna stärkt marknaden för ren teknik. De allt strängare miljöbestämmelserna inom energisektorn och de förändringar mot allt mer marknadsmässiga villkor som redovisats ovan påskyndar de globala omvälvningarna när det

gäller energiproduktionens struktur. Enligt Europeiska kommissionens bedömning är det totala behovet av investeringar i energisystemen i Europa under perioden 2010—2020 över 1 000 miljarder euro, varav den andel av elproduktionen som härrör från förnybara energikällor utgör cirka en tredjedel. Det konstateras i strategin att cleantech är en av de globalt sett snabbast växande branscherna, och i Finland har tillväxten varit nästan 10 procent om året.

Utskottet påpekar att cleantech var en av de snabbast växande branscherna i vårt land under 2012. Branschens sammanräknade omsättningen uppgick till 24,6 miljarder euro och årstillväxten var 15 procent. I de svarande företagen stod exporten för mer än hälften av omsättningen. År 2012 var de viktigaste exportmarknaderna Tyskland, Kina, Sverige, Frankrike och Ryssland. De bästa tillväxtutsikterna under de närmaste åren finns enligt de finländska företagen i Kina, Ryssland, Tyskland, Sverige och Brasilien. Energieffektivitet har traditionellt varit Finlands starkaste kompetensområde inom cleantech. Av cleantech-företagen arbetar 59 procent med energieffektivitetsfrågor, och dessa står för över en tredjedel av omsättningen. Nästan hälften av branschföretagen sysslar också med produktion, överföring eller distribution av förnybar energi.¹

Finland har valt att göra cleantech till ett ledande tema för näringspolitiken. För att vårt land ska ha förutsättningar att utvecklas och bli ledande i branschen krävs det riktad finansiering för innovationer inom cleantech, satsningar på forskning och produktutveckling, stimulering av hemmamarknaden, stöd för kommersialisering och främjande av demonstrationsprojekt. Mål för främjande av ren teknik har ställts upp i strategin särskilt i fråga om vindkraft, smarta elnät, täckande av behovet av regler- och reservkraft samt energi- och materialeffektiva produkter.

Enligt strategin (s. 45) är det så att de stöd som riktas till energisektorn, särskilt till förny-

bar energi, försvagar samhällsekonomins prestationsförmåga, förorsakar betydande budgettryck på staten och försämrar sysselsättningsläget inom andra sektorer. Därmed bör man minska kostnadseffekterna och använda exportfrämjande hemmamarknadsmekanismer. Utskottet påpekar att man trots det i bakgrundsrapporten (s. 139) har nämnt Danmarks lyckade vindkraftsindustri som ett exempel på exportbaserad tillväxt inom en bransch som stötts med statliga insatser. Danmark drog nytta av betydande offentliga insatser, även om konkurrenskraften hos den danska vindkraftsindustrin senare har försvagats bl.a. till följd av den konkurrerande produktionen i Kina.

Det finns global efterfrågan, IEA har nämligen uppskattat behovet av investeringar inom energisektorn fram till 2035 till 33 000 miljarder globalt och 4 000 miljarder dollar i Europa, och av dem gäller åtminstone en femtedel ren teknik och lösningar inom förnybar energi.

Det som enligt utskottets mening är särskilt bra är att strategin framhåller att statens centralförvaltning ska beakta energieffektiviteten i den offentliga upphandlingen, att statliga organisationer förpliktas att aktivt gå in för cleantech-upphandling och miljövänlig upphandling och att sådan upphandling rekommenderas också för kommunerna. Offentlig upphandling har mycket stor betydelse för att befästa cleantech-marknaden och utskottet vill understryka betydelsen av gemensamma kriterier för den praktiska verksamheten och vikten av utvärdering av verkningarna under projektens hela livscykel.

Utskottet understryker att hemmamarknadens betydelse noteras i strategin, men att den har beaktats i alltför liten utsträckning. För att cleantech-sektorns internationella konkurrenskraft ska kunna stärkas krävs det inhemsk efterfrågan och referenser grundade på den så att finländska företag blir trovärdiga på den internationella exportmarknaden. Detta innebär i praktiken att energipolitiken i större utsträckning bör stödja sig på finländsk kompetens, finländskt arbete och lokala resurser och på så vis skapa en behövlig finansiell hävstång för att komma in på den internationella marknaden.

¹ Cleantech Finland; Ympäristöliiketoiminta Suomessa 2013.

Vid sidan av en bättre exportmarknad leder en starkare cleantech-sektor naturligtvis till bättre kontroll över utsläppen inom landet och är på många sätt till nytta för miljöskyddet lokal, regionalt och globalt.

Att främja småskalig produktion

Punkterna 63—69 i strategin gäller främjande av den småskaliga elproduktionen. De juridiska och tekniska förutsättningarna för att släppa in den småskaliga elproduktionen i elnätet finns, men denna produktionsform är inte vanlig i praktiken. Den småskaliga produktionens andel av den totala elproduktionen i vårt land är en av de minsta i EU. Det konstateras i strategin att potentialen för elproduktion i liten skala i Finland är ganska begränsad, men att den i framtiden kan ha en betydande roll när det gäller att minska förbrukningen av köpt el under de ljusa årstider som är gynnsamma för produktionen av solenergi.

Enligt strategin åläggs nätbolagen att lösa de problem som gäller småproducenternas anslutning till elnätet inom en given tidsfrist, skapas enkla förfaranden med tanke på anslutning och beskattning samt enhetliga anvisningar, utreds problemen i samband med nettodebitering, publiceras uppgifter om de elbolag som köper el från småproducenter, görs en bedömning av marknadsutvecklingen och bereds vid behov en proposition om köpskyldighet, om de nämnda åtgärderna visar sig vara otillräckliga, och tillsätts en arbetsgrupp för utreda möjligheterna att främja den småskaliga produktionen.

Dessa riktlinjer stöds av utskottet, och de bör omsättas i handling så snart som möjligt. Genom att driva på den småskaliga produktionen kan man samtidigt främja såväl konsumenternas energimedvetenhet som efterfrågan på hemmamarknaden och därigenom tillväxtunderlaget för cleantech-branschen.

Solenergi utgör en produktionsform för småskalig produktion eller mikroproduktion. Utvinningen av solvärme nämns i strategin som en komponent i samband med att det slås fast att man som ett led i åtgärdshelheten för ren energi

ska utnyttja de möjligheter som värmepumpar, solvärme och ökad energieffektivitet hos byggnaderna ger och främja fastighetsspecifik småskalig produktion av energi.

Utskottet påpekar att den småskaliga produktionens betydelse har underskattats i Finland och att man inte fört fram den lika kraftfullt som i många andra länder. Enligt en utredning som gjorts av Sitra kan t.ex. upp till 70 procent av värmedekdan i ett system för solenergi finnas i EU-länderna, även om själva solpanelerna är framställda utanför EU. Den småskaliga produktionen behöver hjälp med installationer, underhåll och andra tjänster, vilket breddar möjligheterna till sysselsättning inom elbranschen särskilt i glesbygdsområden.

Den småskaliga produktionen har åtskilliga positiva effekter på främjandet av förnybar energi, förbättrad energisjälvförsörjning, den regionala ekonomin och miljön. Småskalig biogasproduktion, i huvudsak med lantbruksgödsel som utvinns genom bioförgasning, ökar den diversifierade energiproduktionen, ersätter fossil energi och förbättrar energisjälvförsörjningen. Samtidigt minskar belastningen av sjöar och vattendrag och luktproblemen orsakade av gödsel. Eftersom stora mängder lantbruksgödsel lokalt har lett till att stora åkerarealer har röjts för gödselspridning, minskar bioförgasningen också den ökade mängden utsläpp från marken som uppstår vid röjning. Eftersom inmatningstariffen för biogasverk i dagens läge gäller enbart för verk på över 100 kVA, får små biogasverk på enskilda gårdar i praktiken inget stöd alls. Möjligheterna att bevilja investeringsstöd och andra stöd bör utredas i syfte att uppmuntra till investeringar i diversifierad energiproduktion som förbättrar energisjälvförsörjningen.

Enligt VTT:s utredning bidrar småskalig elproduktion och tillhörande service, installationer och underhåll till uppkomsten av nya arbetstillfällen. Dessa har i sin tur en positiv inverkan på ekonomin. En utökning av andelen förnybar energi i Finland i enlighet med EU:s mål leder enligt uppskattningarna till 3 000 nya arbetstillfällen 2020, 0,2 procent större bruttonational-

produkt och 6–10 procent mindre utsläpp av växthusgaser jämfört med 2010.²

Av de klimatpolitiska åtgärder som granskades i utredningen var stödet för skogsflis det absolut mest kostnadseffektiva alternativet för staten, även om påverkan på markens kolbalans beaktas vid granskningen av utsläppsminskningarnas kostnadseffektivitet. Enligt utredningen är potentialen för skogsflis dock begränsad, och det nuvarande målet för 2020, 13,5 miljoner kubikmeter, är mer än hälften av den teoretiska anskaffningspotentialen och en stor del av den teknisk-ekonomiska användningspotentialen. Därmed är det viktigt att också främja användningen av andra förnybara energikällor.

Det påpekas vidare i VTT:s utredning att även om de politiska åtgärderna för att främja förnybar energi innebär kostnader för samhällsekonomin, så har de också positiva verkningar. Under uppbyggnadstiden ökar de inhemska investeringarna och det behövs arbetskraft under såväl byggskedet som under driften. På längre sikt kan de förnybara energikällorna ha en positiv inverkan på samhällsekonomin, särskilt i sådana fall då man lyckas ersätta importenergi med inhemsk produktion till rimligt pris. Det är dessutom möjligt att ökade investeringar och inhemsk efterfrågan kan bidra till att finländska företag lyckas öka teknikexporten, vilket skulle göra att de granskade åtgärderna har en ännu större positiv inverkan på samhällsekonomin.

I VTT:s utredning bedömdes det vilka konsekvenser en utökad användning av förnybar energi kommer att ha på utsläppen av växthusgaser, sysselsättningen, statens utgifter och samhällsekonomin. Det var däremot inte möjligt att granska vissa av konsekvenserna, såsom andra miljökonsekvenser (till exempel för vattenvården vid bioförgasning) och åtgärdernas genomförbarhet och acceptabilitet. I själva utredningen konstateras det att de metoder som utvecklats ska utvid-

gas till att omfatta också granskning av dessa konsekvenser.

Det är viktigt att utveckla en mångsidig bedömning av nyttan med förnybar energi med beaktande av såväl miljövärdsaspekter som självförsörjningsaspekter. Fördelarna med att främja en diversifierad småskalig produktion är stor, och också de positiva effekterna för samhällsekonomin behöver identifieras bättre. Det ingår i strategin att användningen av jord- och skogsbruksbaserad biomassa för energibruk ska främjas (målen 31 och 37), men enbart på allmän nivå, och några konkreta åtgärder föreslås inte. Enligt utskottet bör metoder för att uppmuntra till småskalig produktion aktivt utredas och införas.

Småskalig produktion är en väsentlig del av ett smart elsystem, men i vårt land är den småskaliga produktionens andel tills vidare mycket liten, eftersom förfarandena har varit synnerligen outvecklade. Situationen har redan delvis förändrats i och med att energiindustrin har ändrat sina anvisningar, skapat ett gemensamt avtalsunderlag och godkänt produktion i liten skala enligt tysk standard. Utskottet påpekar att mycket trots det återstår att göra för att förbättra den småskaliga produktionens ställning. Hur anläggningarna för småskalig produktion ska integreras i den byggda miljön ska fastställas i form av tydliga, enhetliga och smidiga förfaranden i fråga om planläggningen och tillstånds- och anmälningsskyldigheterna. Nätanslutningen bör bli så smidig och enkel som möjligt. Den småskaliga produktionen ska helt enkelt göras så enkel och behändig som möjligt för att privatpersoner ska vilja investera i den, vilket ökar självförsörjningsgraden och eventuellt jämnar ut belastningstopparna. (En del av den småskaliga produktionen kan förvärpa belastningstopparna, och man måste därför se till helheten och till den dynamiska förbrukning som ett smart elsystem möjliggör).

Utskottet vill påskynda arbetet med att undanröja hindren för en ökad småskalig produktion, göra förfaranden och anvisningar enklare samt reda ut och införa metoder för mer lönsam småskalig produktion.

² Arvioita uusiutuvan energian lisäämisen vaikutuksista Suomen kasvihuonekaasupäästöihin ja kansantalouteen, Tomi J. Lindroos, Sampo Soimakallio & Ilkka Savolainen VTT 2012.

Ställningstagande

Miljöutskottet föreslår

*att ekonomiutskottet beaktar det som
sägs ovan.*

Helsingfors den 31 maj 2013

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Rakel Hiltunen /sd
medl. Tarja Filatov /sd
Christina Gestrin /sv
Timo Heinonen /saml (delvis)
Antti Kaikkonen /cent
Pauli Kiuru /saml
Jukka Kärnä /sd
Jari Lindström /saf

Eeva-Maria Maijala /cent
Tapani Mäkinen /saml
Martti Mölsä /saf
Sirpa Paatero /sd
Sari Palm /kd
Anni Sinnemäki /gröna
Mirja Vehkaperä /cent
Juha Väättäinen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Vårt lands regering har nyligen färdigställt sin långsiktiga klimat- och energistrategi. Strategin uppdaterades under ledning av en ministerarbetsgrupp, där riktlinjer drogs upp för Finlands mål ända fram till år 2020. Därefter har det i regeringskretsar också varit tal om att tillsätta en parlamentarisk samarbetsgrupp för att precisera ramarna och ytterligare staka ut riktningen för Finlands målsättningar. Om ett sådant förslag läggs fram tar sannfinländarna mer än gärna emot en inbjudan till den gruppen.

Under väntetiden vill vi i utskottsgruppen att vissa omständigheter noteras. För det första siktar regeringen till att ersätta en ansenlig del av importenergin med inhemsk energi. Detta rimmar enligt vår mening illa med att användning av billig och inhemsk torv har försvårats genom den nuvarande regeringens åtgärder. Som ett exempel på detta kan nämnas åtstramningen av torvbeskattningen. Vi sannfinländare vill också att tillståndprocesserna när det gäller torvupptagning ska snabbas upp. Det finns skäl att ifråga-

sätta den sittande regeringens åtgärder och dess intentioner i detta avseende.

För det andra anser vår utskottsgrupp att man i fortsättningen såväl i den politiska beslutsprocessen som vid tillämpningen av landets lagar i större omfattning måste se till att vi inte i vår egen verksamhet eller på annat sätt försämrar potentialen för biprodukterna till biodrivmedel, flytande biobränslen och övrig träförädling.

Slutligen vill vi både som parti och som utskottsgrupp påpeka att dessa beslut inte ska och inte får fattas i strid med våra nationella intressen, alltså så att vi i framtiden blir tvungna att betala dyrt för de beslut som landets regering har fattat. Vi sannfinländare vill i varje fall inte ställas inför ett nytt Durbanavtal eller svaveldirektiv.

Förslag

Vi föreslår

att utskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 31 maj 2013

Jari Lindström /saf
Martti Mölsä /saf
Juha Väättäinen /saf

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Trots att utskottet i sitt utlåtande konstaterar att man kunde blicka mera framåt i den uppdaterade energi- och klimatstrategin, är vi av den åsikten att man i uppdateringen borde dra upp djärvare riktlinjer för att nå de uppställda målen. Det framgår också på flera punkten i utskottets utlåtande att utsläppsminskningar och användning av förnybar energi medför problem för Finlands ekonomi. Vi är av den åsikten att den gröna ekonomin snarare utgör en ekonomisk möjlighet för Finland än ett hinder.

Miljön kräver kraftigare politiska insatser

Finland måste bära ett engagerat ansvar för de globala klimatfrågorna. Genom den gröna ekonomin kan vi svara på både inhemska och globala miljöutmaningar. Statsrådets uppdaterade nationella energi- och klimatstrategi erbjuder inte tillräckliga svar på hur de globala miljöfrågorna ska lösas. Även om statsrådet har lovat att inleda beredningen av en långsiktig strategi senare, kunde strängare riktlinjer på medellång sikt ha dragits upp redan i detta skede.

Centern har utöver energibesparingar och energieffektivitet föreslagit följande nya mål för Finlands energi- och klimatpolitik fram till 2030: För det första ska andelen förnybar energi höjas till över 50 procent. För det andra ska vår självförsörjningsgrad när det gäller energi höjas till över 50 procent. Och för det tredje ska Finland förbinda sig att minska koldioxidutsläppen med 50 procent jämfört med 1990 års nivå, såvida de två förstnämnda målen uppnås.

Detta kräver bl.a. att användningen av energivirke och skogsflis, utbyggnaden av vindkraft och produktionen av biogas ökar betydligt. Användningen av torv i nuvarande utsträckning ska tryggas. Hindren för en inhemsk småskalig energiproduktion när det gäller exempelvis inmatning till elnätet måste undanröjas.

Finlands ekonomi kräver strängare miljöinsatser

Ett av de största problemen för den finländska ekonomin för närvarande är bytesbalansen, som dras med ett stort underskott på grund av energiimporten. En aldrig så liten höjning av olje- eller stenkolspriserna får omfattande negativa konsekvenser för bytesbalansen. Bytesbalansen kan också förbättras med flera miljarder euro genom satsningar på gröna näringar. Därför är en ökad andel inhemsk energi en ovillkorlig förutsättning när man önskar stimulera den finländska ekonomin.

På grund av konsekvenserna för bytesbalansen har produktionen av inhemsk förnybar energi också sysselsättande verkan. Finland behöver förutom mer inhemsk förnybar energi och ren mat också de tusentals jobb runtom i landet som dessa för med sig.

Man måste avstå från nedskärningarna av understödet för energivirke och den strängare torvbekattningen. Dessa åtgärder har gett utländskt stenkol en stor konkurrensfördel. Utbyggnaden av vindkraften måste underlättas inom miljöförvaltningen. Medlen för forskning och utveckling när det gäller förnybar energi och ren teknik får inte minska.

Genom forskning och utveckling kan Finland få fler små och medelstora företag inom sektorn för förnybar energi. Inmatningen i elnätet av den el småproducenterna producerar måste stödjas och hindren undanröjas. Lösningen är att införa nettodebitering, som redan används i många länder och innebär att kunderna betalar endast för skillnaden mellan försäljningen av egenproducerad och köpt el.

Att följa en mera strikt klimatpolitik behöver alltså inte enbart göra det svårare för den finländska industrin. Det skulle kunna ersätta den nuvarande med en mera hållbar variant av grön ekonomi där många företag säkert också kan säl-

ja sina produkter och tjänster ända fram till exportstadiet.

Förslag

Vi föreslår

att ekonomiutskottet beaktar vad som sägs ovan i sitt betänkande om den nationella energi- och klimatstrategin.

Helsingfors den 31 maj 2013

Antti Kaikkonen /cent
Eeva-Maria Maijala /cent
Mirja Vehkaperä /cent